

IM08abd al gaadir (44:02)

<I> ismak mine

<AG> ismí, abd algaadir,

<I> willook ween

<AG> wilidooni fi korenaawa,

<I> ammak abuuk čattuhum arab

<AG> ammi abui, čattuhum yaal an najerya bas, čattuhum arab, (0:41)

<I> arab min tēraab yatu

<AG> arab min tēraab aš šabá,

<ML> arab min tēraab an najeri, wiliduum fi nejerya

<AG> aaʔaa, aráb, abui da, wildó fi kameruun, saqayyir da wildó fi kamerun, amma kəbər fi najerya, kibír fi nayjiirya, kibír fi nayjiirya, ammi, (1:04)

<I> wildó fi ayy hille

<AG> wildó fi lafiyá, fi l kameruun, amma saqayyir, amma saarat jaat beyya le najerya, assablaq fi najerya, ʔaršat fi najerya, axad ammi kulla fi nayjeerya, zamaan gaaʔidiin fi nayjeerya hineen, kee ja, ammi, ammi, ammi Qilbat, be axuí al kabiir, hu bas al ʔawwalaani, ja ju wahid kabiir, daar al xariif mafi, naas gaaʔadiin fi gamaka, lammo be šerafa, be n naas al katiiriin, mášo le l ʔánum, mášo le l ʔánum, buudʔa waade fi buguulu laha kabiire buguulu laa bulumtisike, wildo magajiy da fi l bakaan da, abui maša qaadi le l ánum, xarraf, daarat, (2:08)

<I> abuuk da naššaaq

<AG> sakkaani, hallaali, maša le l ʔánum, wílid, ja raat, wild allamiin, fi korenaawa, allamiin wildó fi kirenaawa, muusa fi korenaawa, habbaaba, xadiija, halimata, yenaba, kullu wuldoom fi korenaawa, ana kula wilidooni fi kiirenaawa, fi axar fi gafaayí ana ille hajj aməra kulla wildó fi korenaawa, ma indina bálad illa nayjeerya, min nejerya, mən nejerya baladna korenaawa, (2:43)

<I> kubur ween

<AG> kibər fi korenaawa, mən korenaawa gaʔád assabaláx rahhalo lei kulla fi korenaawa, gaʔád wəlít budʔuun xamsa fi korenaawa, fi aaxir dahada sír jiiit le bornu hineen,

<I> leek kam sana fi maiduguri

<AG> fi l maiduguri indí ašara haw sabʔa sana, fi maiduguri hineen, dugut giddaam kan gaadiin be axayaaní kull zeriibe waahide, kan nišiif alalla iseyy yaa giddaam, dugut da bas balanna, ma indana balad illa, dugut da yoom da fi maiduguri hineen bas, (3:19)

<ML> ašaan zarna fi kirenaawa

<AG> kan gammeena dawwana al xidime, nəgumm min jaay nimši korenaawa, naxadim gwoos, gwoos, niteerib dura, niteerib libiya, kolči, kan al xariif bígi katiir, ničoq fərkiyye, aj jagəma, qalla beeḍa, tambuna, kullu naxadima fi, zerr hana korenaawa al waahid da, kan nigdar ničelliha, xalaas dadda, nuduggaha, nijibha nušubbaha fi l beet, (3:59)

<I> axawaanak fi kirenaawa

<AG> axawaaní, yaal axawaaní kullu waadiin fi korenaawa, gaadiin qaadi milmaddiniin kan ana mašeet kulla ninzil fookəm humma, naxadim az zerr kula fookəm humma yam baxalas, kan dugó niji raad, dugut humma gaadiin fi kirenaawa xalas, (4:19)¹

<I> inta nafar yatu

<AG> nafari ana ašəli, ammi isaaʔiye, aḅwí asəli, doola tumfaarí,

<I> inta saakin fi maiduguri fii

<AG> gamborí, gamborí (4:37)

<I> al arab katiiriin fi gamborí

¹ Note the meaning of of n- in the previous paragraph from 'we' to 'I' in the current paragraph. In the previous n- follows *gammee-na dawwar-na* 'we went and looked...' whereas in the current one it follows *ana mašeet*. The morphology of the 1PL imperfect is studied in detail in Owens (1998).

<AG> al arab katiiriin fi, gwoonge, dikečərí, gamborí, ha maidugurí, árab katiiriin fi l bakaan da, fi yerwa da bas bakaanum, gade ma induhum bakaan, katiiriin, (4:59)

<I> keef tišiif al maʔiiša fi mayduguri be kirenawa (5:08)

<AG> al maʔiiše fi maiduguri, hineen gaasi, al búhu l waahid, inda nayra, šuwaal waahid inda nayra miye haw sittiin, fi kərenaawa, kan aš šuwaal inda naira miye, áfdal hana kireenaawa áfdal min maidugurí hineen, qaadi šiye kan raxiis, ha hineen fi, qaadi huut axadar, kula katiir, haw huut yaabis buguulu leyya bandáʔ, kullu busullú min lubb ač čaad² daaxil, kan bijuubu le s suuk, kulla bubuua, darraaba xadra, darraaba xadəra kula katiire, kullu fi s suug da badiin,³ faayit hana maiduguri beʔiid, badiin, ya dugut (5:59)

<I> mala intu al arab taxarmo min kirenawa

<AG> al aráb da, šuyul al xaramna min kərenaawa jiina le mayduguri da, wakit da gaaʔidiin qaadi ayni haaja kulla dinya hilwe, ma bígat murra šabah al yoom, kee ad dinya arraddat yaawara, kullu yoom murr, al xariif ma bíji katiir, al haaj muusa da, hu, axuuna, gaaʔid fi legos, ke baxadim fi legos hu kula gaal ana xidime hana legos da xalleeta náji nakərub xidime fi maidugurí, hu ja la maidugurí, sawwa leya beet, sawwa ʔyaala, kulla ja gaad hineen, yam ja gaad hineen kan, axuwí at taabi kula ja, allamiin, fi gafáa, hu kulla ja gaʔado bakaan waade ke ana gul ana kulla ma bagood gede barra fi biladeega, magʔad hana barra da murr, nimši nugood fi birni, šunu naakul al weeke nađiife, akil nađiif, nurgud bakaan nađiif, ma nugót fi kərenaawa, da bas aj jaabni le, le maiduguri, da bas al jiil leya (7:22)

<I> inta luqqaat yatu

<AG> ana balkallam arabi, fi gafá l arab baʔarif barno, fi gafa baʔarif barno báʔrif hausa, luqqa talaata, (7:37)

<I> keef alallamtihin

<AG> al bornaayiye di, ʔaadi balanna,⁴ aniina be borno, bəkaanna geriip, be hillitəm humma, di hillidna aniina, tillilinna kulla waahide, hilteen, hiltəm, gariib gariib ke bas, da hana l arab, da hana borno, gariib gariib ke ambeenaatin jam jamb ke bas, at tillilinna kulla waahide, ninši le dalaal kulla jamiiʔ, haw humma kulla bujuuna, aniina kulla nimši lohūm, ha nagallib be l xeel jamí nisowwi dalaal hana l xeel da, hayaa da bas irift al kalaam hana borno fi,⁵ (8:18)

<I> qaadi al borno bilkallamo kalaam al arab

<AG> šwiya, ille rafagaanna al waahade waahade ke, al biji fi l beet bugoodu yoom arəba xamsa, ha doola bilʔallamo kalaam al arab, amma abahaatəm al kubaara, nillaaga fi suuk keda, ma bəʔarfa kalaam al arab (8:42)

<I> kalaam hawsa, ween alallemta

<AG> kalaam hausa alʔallamta hineen fi yerwa, fi yerwa, maiduguri hineen,

<I> timši bikinne taaniya fi najeriya

<AG> ma namši, hineen deela kan xadʔar indí axwaan fi č čaad, naxadʔar nišiifəm, haw niji, indí axawaan fi kameruun kulla, naxadʔar nišiifəm, haw naji, amm nayjerya hineen, nimši legos, yaal axayaanna fi, kubaar humma gaadiin fi leegos, bamši bašiiffəm, haw báji, da bas bəkaan al baxadʔar, gade ma bamši bakaan baʔiid (9:21)

<I> fi l beet tilkallam ayy luqa

<AG> fi l beet da ana wa nusuwaaní, wa ʔyaalí kullu nilkallam kalaam al arab

<I> fi s suug

<AG> fi suug al kostan, kan mašeet, šift aš šuqul al galʔak raada, kan hawsaay, tilkallam lea be l hausa, kan bornaay, tilkallam leya be l bornu, aš šuqul al galʔak raada kan šiftihin arabi, tilkallam leya, tilbaayo be l aráb, tilkallam (9:55)

<I> keef taarif da arabi da hawsaay

² Lake Chad (see TV70a-Gulumba-ajaa n. 6, TV112-Mada n. 45 and IM19Gur n. 1.).

³ *badiin*, in this context, “having everything”. Applied to a person “spoiled”.

⁴ *ʔaadi balanna* = *qaadi baladna*, with $\gamma > ʔ$ and $dn > nn$.

⁵ For the function of dances and celebration in language learning, see also ??.

<AG> da kan šifta bas taʔarfa da arabi, kan šif bornaayi, tišiifəm mufarrraʔ, azurak, inda fuʔuut ke, haw azurak, ma inda ʔeeɗe šaabi hiilak kula, šaʔara kulla gušaar gušaar ke, da bas taʔarfa bornaaye, haw al hausaay tišiifa azurak biši, haw kan alkallam kulla bilkallam leek be hausa, kasay mana, dada inta táʔarif be hu da hausaay, (10:26)

<I> fi raffak hineen, tilkallam

<AG> be fi raffi hineen da, nilkallam be l ʔárab, amma lyoom da, al ʔyaal da manaʔoona, al ʔyaal ad dugaag dugaag dugaag doola, manaʔoona, manaʔoona da, ille kan boggo barra da bilkallamo be hausa bas, al yaal, (10:52)

<I> al yaal

<AG> al wilidnaaum, naam al yaal as suqaar suqaar hineen da, al wilidnaaum doola, kan ille baggo bas dada manaʔoona dada ille bilkallamo be hausa, kan humma, kan humma, bi al banaat al gadərəm kulla, kan binaašidu kulla binaašidu be hausa bas, kan humma yaal ad dugaag bijulsu kula ille bujulsu be hausa bas (11:18)

<I> hineen daaxil al beet walla

<AG> gafa l xaarij barra, kan daxalo fi l beet, aniina niterəm naguul ma tilkallamo kalaam hausa, kallimu kalaam al arabi bas, bilkallamo be arabi, ke kan xaramo barra fi xaarij kan dada, bilkallamo be hausa bas, mmm (11:36)

<I> inta darás fi sangaaya

<AG> mahamadiya, la mahamadiyye ille gareet tahaziib, tałaata hana, hana š šala bas, fi kərenaawa, aa mahamadiyya (11:54)

<I> sangá fi kiranawa

<AG> fi kəreenəwa, seed hanaana kula fi kərenəwa, ha wakit da aniina maašiin al beet ninši nigəri, haw naji, nagəri, haw niji, dada ligiit tizaab tałaata, hine aš šala dahada xalleeta, arabi kulla nuktub, uşumi, al bismi, nigdar nuktub, da bas hu assabláx xalleeta kan dahada abuí maat, (12:20) yam abwí maat kan hu dada, dada sawwaani ana šaba l abíd ke, al gaš nijjiiba nuşubba le j jawaad, ninši nigd'a? šiibe, šeder, nijjiiba nibini l beet, kulla niseyyi le axuwí da, haw nijí nisəra be l bagar, fi l xala, nirbut, yamta mənəşşaba nijjiib al bagar nidissin fi l beet, narəbətəttin, haw nahaliphin, lebenhin binişerba, haw nimši, gide nigd'a al gaš hana j jawaad nijjiiba nişubba leya, nišiil al kadanka, nimši z zerr, nigeyyil, fi z zer ke, nibga šalá duhur kan níji, min az zer, nijjiib al gaš nuşubba, daada šan bəgat, saaʔa xamsa, nədxul nahálb al bagara, nuxumm al baʔar hana jawaad nuşubba, dada nəşallí l muqurub, kan dugo nugood ninjamma, fi kərenowa di bas šaqalanna, aniina nisowwí fi⁶ (13:15)

<I> našáq be l bagar

<AG> našaaq, axuwi da našaq, ana ma našaq, hu našaq ʔinda xamsa sana kula, hu (13:26)

<I> mumkin taguul keef tinšaqu haw kan waahid bisra keef šik šik

<AG> al arab, humma šuqulhum bagar, bagar yam indak misil waladeen, walad tałaata, al walad waahid al kabiir, isəra be l bagar, al walad as saqayyir at taaba, isəra be l qanam, doola bisrahan ke haw deela bisrahan ke, yam bigan, yaa, al bagar bigiifan mən giddaam, al qanam bəruddan mən yaawara, (14:12) hada hada yam bigiitu fi l leel, yam bigiitu fi l leel, yam bigiitu fi l leel, yaal bagara dahada hinne deel da bahelbuuən bərəgdan min giddaam, al qanam bərəgdan min yaawara, amma fallaata, maʔ induhum bagar ille fallaata mbororo, ille šuqulhum qanam bas, deela bənšaqu beehin, haw bəruddu beehin, binšaqu beehin, təraab gubio, gaajiram, damasak, amta l gaš ke biyeebis, buruddu le čaad, kan bisəro fi čaad, (14:44)

<I> al falaata gaadiin ma al arab

<AG> fallaata darbina gade gade, humma fi al maana buguuluuəm maare, fallaata maare, ma mbororo, mbororo šik, fallaata maare šik, humma maare dool da da be l arab da, humma bas raʔaawi hine l arab, humma bas raʔaawit al arab, (15:06)

<I> intu al arab tinšuqu be l arab bas walla tinšuqu be kooyam

⁶ As far as the reference of n- this passage is intriguing because it clearly begins with n- = 'I' (*sawwaa-ni ...* 'made me', with -ni = 'me') but ends with n- = 'we' (*aniina 'we' ni-sowwi*). It is not clear where the transition lies.

<AG> koyaam šik, binšaḡo be turbo šik, aniina l arab kula be turbo šik, nimši, wa amma nillaaga suug kulla waahid, suugna ke nəsowwəḡ fiya ke kullu waahid, (15:24)

<I> an naas yuurfu at turbo le l arab aw at turbo le waadiin

<AG> at turbo da waahid, yam bugum mən ač čaad, hi dahada dool ad' ḡi?iine⁷ agabat hiil al arab, hiil fallaata, tiji fi gafaa taḡag,⁸ fi gafaa da at tawar, al qanam, hinna kula bijan hinna kula biḡagaban, kula (15:54)

<I> al arab biyaaxudu al mara min ambeenaathum

<AG> al arab da, zamaan, owwal zamaan da, al ḡarab ille taadd' axuuk bas, ma taad' naadim šik, naadim šik da ma taad'a, šaba le bittak, taatḡa le walad axuuk, (16:25), haw

<ML> al arab, arab kulla waahidiin ma biyaad'u arab, al arab al ma biyaad'u arab da, an naas siyaad s sandaada da, taḡaarif as sandaada, sandaada, siyaad as sandaala, aniina naguul loohum haddaada, ma naad'iikum, ma naad'iikum mara, bitḡaaxdo ambeenaatəm, an naas waahidiin, haw waahadiin, bənaaduəm mbəkti, ambukti, be l haddaadi bitḡaaxadu, ambukti, yakurbu ḡ ḡeed, fihimta šarak, yakuḡḡa ḡeed, humma doola biḡaaxidu jamí, amma ḡarab, aniina ma naad'iikum banaatəna, haw ma naaxud banaatum, haw čattina daarina waahide haw hillitina kula waahide, misil da ke, amma l kitaab hanaana mi maḡuur, amma aniina ke daahirinna ahalna ke daahirna, gaal ma taaxudu haddaadiyye ma taaxudu ambuktaaye, misil da ke, hada zamaan, amma al yoom kulla kaayin kaayin, al yoom kulla kaayin humma (17:52)

<AG> az zamaan da, al arab ma biyaad'u banaata ille le axú, wild axuuk, taad'a, wild axtak kulla taad'a, ke zamaan da biji biji ke zamaan da, alwaxxar, kan dada axú gam min wal ahalak, kan arabi misilak, hi kan dada kan ja dawwar, (18:20) kan taad'a bittak, walla intu kulla timiš taaxud min al arabi da, ke ke de kula ke ke zamaan fi fi fi ke, alyoom, dunya badat tikammil,⁹ badat tikammil, kan yaal dugoo, al yoom da arabi kula, kan inta dowwart al arabi ma ligiita, kan al bornaawi ja kula kan bittak lihigat, kan, taatta leyya, kan margaay ya kula margi, kan jo kula kan dowwara bittak kula taatta la, kan islaam bəḡalli da, kan hawsa, kan ja bədoor bittak, hu islaam bəḡalli, kan taḡadd'a leyya, amma zamaan, abbahaanna, da ma sowwú, ille axuuk bas taad'a axuuk, (18:58)

<I> barra da kullu

<AG> juuze ke da, al naadim jins ma bəḡalli ke ma naad'i, ille naad'i muslumaay al bəḡalli bas, misiləm naad'i, misiləm da kan mən margi, kan mən hausa, kan baabuur kan ayni qabiila, kul al muslim da naad'i baḡ (19:26)

<I> al yaal min aj jiize di bilkallamo ayy luḡa

<AG> al ajuuza da, yoomin, al mara di, al ajuuza humma, al lasan kan bornaay, kan arab be arabiyye allammo, ajjaawazo, kan ar raff al gaḡadiin fiya, hana arab, kullu bilḡellamu kalaam al arab, kan ar raff al gaaḡidiin fiya manaḡata borno, kula dada bilkallamo kalaam borno, kan hausa, kull ar raff al gaḡadiin fiya manaḡata ke da, kan hausa, dahada, bugoodu daaxil ba abbahaatəm bilkallamo kalaam al hausa, (20:14) am buxarmu kan bilkallamo kalaam al borno, kan ba abaatəm daaxil bilkallamo kalaam al arab, am bəxarmu daaxil daada bilkallamo kalaam al arab, ha hi da bas dugut il, as sawwa ayni lesan, kan ḡyaal dugaag baḡarif borno, baarif hausa, baḡarif baabuur, kulla ille xalḡiit haná, at tiliile, hana lumm an naas da bas as sawwá, amma lyoom kulla fi baladna qaadi fi kirenawa, al arab da wahadiin ma baḡarif kalaam al lasan gade, ille arab bas, ille l arab bas, (20:49)

<I> al borno bilkallamo arab zeen zeen

<AG> al bornu da, al bilkallamo luḡa hiil al arabiyya šwiya da, ille fi gambaru, naas waahidiin buguulu looəm katoko, katoko doola gaḡado fi libb al arab d'awwalo, dahada lisaanhum hanaa humma, hana katoko da, xalló, dahada bilkallamo kalaam al arab, kan daxál, kan bornaay kula be l arab gaḡado jamí da, bilkallam kalaam al arab da, (21:28) beḡ wa šiira, kullu bilkallamo

⁷ One of the plurals of *ḡaḡan* "herd of cattle."

⁸ = *taḡagib*

⁹ "The world has come to an end". The speaker expresses regret over the current situation.

kalaam al arab, alyoom fi gambooru ke da, as suug da bilkallamo¹⁰ kalaam al arab, fi aaxər da ke gaadiin al yoom ambaakər ke, al arab, qaadi fi tərāab ač čaad sowwo loohəm duwaas, ad duwaas da min, attallafat, al arab hana ač čad jo hineen katiiriin, daada buguul, alyoom da al lugat al arabiyye da fi libb as suug kulla fi, borno kula irfo luqat al arabiyye, ʔašər, biiʔ, kulla irfooḥa, al yoom gaaʔidiin dugut borno, le ʔyaal as suug al bubú kaantí, al kaare fi libb as suug dool da, katiiriin minhum alʔallamo kalaam al arab, alʔellamo kalaam al arab, da bas al dugut al yoom al arabiyye alhamdu lila ligiiná katiire, (22:15)

<X> [24:54] [unknown, not transcribed]

<I> tuguul waahid bilkallam arabi kwees jiddan amma juduuda muš arab, taguul leya hu arabi [26:11]

<I> taad'i bittak le waahid ma bilkallam al luqa al arabiyya amma juduuda arab

<AG> al misil az zamaan sawwá jaabá, fi aaxar az zamaan jaana, kan hu ke bilkallam luqa arabiyya, anna juduuda ma arabiyya, kula kan inda hak, inda hak, haw al yoom bilkallam be l ʔarab da, naad'i bittina, haw islam, dahada nad'iha leya, amma zamaan da ma naad'i,

<I> inta taad'iha le yatu minhum (27:18)

<AG> dugut al yoom kan, da juduuda, gabul arab, yaawaraši hu mi ʔarab, da hu arabi, juduuda qaadi, ma ʔarab, amma l yoom, kan hu kullu waahid indi, amma kan hu be rizqa, alli juduuda qaadi maahum arab doola, hu be rizqa, naad'i ke hu le siid al riziq bas (27:45)

<I> tašiif al luqa al arabiya alyoom wa gabul xamsiin sana keef, haalit al luqa al arabiyya fi najeriya, axeer alyoom walla gabul xamsiin sana [28:45]

<AG> al yoom al arab áktar min zamaan agab, fi zamaan xamsiin sana, fi zamaan xamsiin sana, al yoom al arab áktar, šiilna banaanna, ad'eenahum le borno, wildan, yam wildan hinna kulla bugo arab, banaat hine hausa, ad'oohum le borno, yam wildan hinna kulla bigan arab, hine fallaata, yam ad'oohum le, le l arab, hinna kula wildan bigan arab, fi xamsiin sana al yoom al arab áktar min gabul fi zamaan xamsiin sana, (29:22)

<I> mumkin taguul ley ismak

<ML> ismí mohammad allamiin

<I> wildook ween

<ML> wildooni hine fi najeriya, fi kirenowa, mongono lokal gamant

<I> saakin

<ML> saakin fi mayduguri (29:45)

<I> min zamaan

<ML> min zamaan, ana xaala, taarif xaala, amma haw be ana da, amna haw abuuna waahid, haw samíí, ana kula mohammad al alamiin hu kula mohammad al lamiin, hu faqiir kabiir,

<ML> xadar jiina fi mayduguri aloom indina xamsiin sana, xamsa wa išəriin sana aniina fi mayduguri, aa, zamaan barra ke fi kirenaawa, jiina hine indina xamsa wa išəriin sana, fi mayduguri (30:19)

<I> inta kula taštaqil

<AG> ana bašaqqil, baxadim, mesenja, fi woobis, woobis waahid hana maktab, waahid buguulu leya foroodis, bəkaan al busullu fooga ad dawa, al buktul al kaafi, al buktul ad duud, fi l bəkaan da ana ništaqil fi l bəkaan da, ha dugut, nimši be šabá saaʔa sabʔa nimši qaadi, be saaʔa talaata u nuşş niji fi beet, di indi šaqalatí, (30:54)

<I> ha keef al xidime

<AG> xidime di hatta mištaqəliin, nilga leena fi šahar kam maat, nilga leena neere miye arəbaʔiin, miye xamsiin, dada niji, hu bas nişarruf beya ke, kan aš šahar maat, kan dada gade kulla nilga hu bas nəşarruf bey, da bas šaqaltí, al xariif kan ja, naxalli naguul loohum, xalli š šaqala, nimši naxadim fi tamaane yoom, fi ašar yoom, kan naji, kan dada be n nahaar, šaqala di kammalat ke fi l xariif, kan nilga šuqul al biʔakkinna hana l hool, da bas indi šaqalti (31:29)

¹⁰ Note plural, Subject is *suug*, market, taken as individuals.

<I> arab ma bismaʔo kalaam al arab

<ML> mafi arab ma bismaʔo kalaam al arab humma, [side 2] arab ma bismaʔo kalaam al arab bismaʔo ille kalaam barno, jo məṭawwəliin, misil miteen sana, jo fi d daar di, (32:02)

<I> ween saakniin

<ML> jo saakniin be maqiiib yerwa hineen, be qarɓ yerwa ke, yawwa jo humma doola, koomiin, waahidiin fi d diiraan fi ɗ ɗaʔiine, haw waahidiin fi l hallaal, amma ma bismaʔo kalaam al, (32:20)

<I> humma buguulu arab

<ML> humma buguulu arab, bilkallamo be luqat hiil borno, haw be borno kan alkilmo, kan buguulu loəm arab, intu arab mənafaqiin, buguulu leehum arab mənafaqiin tawwa kulla, amma humma ma bismaʔo kalaam al ʔarab, d'aʔiin, (32:41)

<I> al arab buguulu loohum

<ML> buguulu lohum wulaad al arab humma, humma borno buguulu loohum šuwa mənafaƙkaa, yawwa amma arab, šabahhum kulla šaba al arab, šaʔarhum kulla ʔarab, haalhum čatta arab, amma ma bɛsmaʔo kalaam a l arab, (32:56)

<I> alʔallamo al luqa al arabiya taani

<ML> ma gədəro ilʔallamooha, sowa sowa ma guduro, jidaathum jo, d'awwalo, d'awwalo hineeni fi d daar, naadim balga jiddak xamsa sitte, čatta inta hine maʔa bornu, hineena aniina jo waraahum, misil da ke, (33:18)

<I> haw keef al kooyam

<ML> humma kooyam, iṣəlhum, gurʔaan, uṣulhum, gurʔaan, jo daxalo fi d daar di, alyoom ambaakir alyoom ambaakir lasanhum bigi, raah šaalo hana borno, bugo borno, amma iṣəlhum qaadi da gurʔaan, aniina ninaadiiəm al gurʔaan bas, humma koyaam doola, aniina ninaadiihim gurʔaan, aniina al ʔarab, dool al gurʔaan, haw kan hilt al gurʔaan kula naguuləhum ke (33:31)

<I> inta gul abuuk gaaʔid fi zamaan rabe,¹¹ gaal leek qiṣṣa ʔan raabe (34:05)

<ML> čatta xabbarni beya fi zamaan raabe,

<AG> keef raabe xadam, keef šaqal

<ML> abui šaḃi, šaḃi fi zamaan raabe, wald am ʔisəriin haw sitte sana, fi zamaan raabe, raabiye da, ja sapʔa sana, haw sabʔa šahar, haw sabʔa yoom daaji kataló, kataló fook kuseri, ja mən kordofaan, mən əs sudaan, ja be jeeš, jeeš misil, jeeš da, bənaaduəm banda, bənaaduəm banda koreej, al aj jeeš haná da bandaay, kabariita čatta banda, yamta ja ligi l arab ye xammaahum da ja beehum, dada katal suld'aan hana kikwa, šumma čari, sulṭaan čaari hana bornu, (34:56)

<I> fi jeeša miin fiiha

<ML> jeeš hana raabe, (35:00)

<I> arab walla

<ML> aṙab haw bandá, banda, banda, ujum fi ja beehum, amma yamta ja da, aj jeeš čatta be ʔarab šaalooa bəruuxu beyya, (35:11)

<I> mən kamaruun

<ML> mən kameruun haw mən čaad haw mən najeerya, čatta šaalooa buruuyu beyya, haw fiya hu da, gumnatí hukuma, hukuma bigi sapʔa sana, sapʔa šahar haw sapʔa yoom, maša le kuseri daji, fəransa katalata, (35:28)

<AG> yam ja nazal šaayil ad darb tuwaṣṣif laa hu da walla

<ML> yamta jaʔ, šaayl ad darb da ja foog čikana, ja foog abu bašša, foog atiya, gamma min as suudaan, mən kurdufaan, bagga foog as sudaan, min as sudaan daaji fook aatiya aa foog abbeše foog atiya, fook čikana, čikana bikaan suld'aan hana bagirmi, daaji daxal nayjeerya, daxal neyjeerye, wakit da kameruun kula mafi, kameruun kula najiirya bas, suld'aan hana kikuwa bas nayjiirya, indina suld'aan waahid gaaʔid fi kuseri, (36:06)

<I> ween gaʔad

¹¹ For more on Rabe, see n. 6 and p. 8 ff. in TV58Dala-axaderi

<ML> raabye gaaʔid fi diikwa, fi dikwa, sapʔa sana, haw sapʔa šahar, haw sapʔa yoom daaji maša,

<I> yaal ja beehum mawjuudiin, yaani yaalhum (36:19)

<ML> al yoom moojuudiin ke da, majuuudiin al haadər¹² raabye ke da maafi, al haadər raabye ke da čatta maat, čattum maat, ʔyaalhum fi, yaalhum da fi, yaalhum al arab al humur humur da čatta sei abaahaatum gaadiin fi l bikaan da, waadiin fi gamboru, waadiin fi manawaaji waadiin fi ngala haw ke bas,

<I> bilkallamo luqa arabiyya (36:42)

<ML> arabiyya, al banda zuruk abiid,

<I> humma kula alkallamo arabi

<ML> bilkallamo arabi, bilkallamo arabi humma čatta, amma humma gabbal kula humma čaad, haw yawaraši yamta, raabe maat kula čatta mašo le čaad, humma banda, raabye kula bitta mašát le čaad maatat fi čaad, bandaai ke da mafi, towwa, abiid as suldʔaan fi ke kulla abiid as suldʔaan kula tammo, haw yamta raabye bigi mafi ka humma banda, haw baazingir, dool čatta raddo, mm, raddo lee, (37:29)

<I> keef waqt ar raabe le naas fi najeriya

<ML> le naas fi najerja le l arab zeen, amma le l bornu fasil, da, an naas ibiiʔu an naas, ille, hukum fasil, hana raabye da, hukum ađalam, simiita da fihimta, aa wallai, hukum ađalam, buktulu n naas min jam ke bas, bala šariye bas, mm (37:56)

<AG> raabye da, le l arab zeen, marra waahid, yam biji, šaba al balad al kabiir dahada bəddalla fiya, bəressil le l ahal doola, al arab doola taʔaalu, mine kabiirku, arab busowwu rijjaal alf, da kabiirna, yo agoodu ba s sahi, bəressil le doolaka an nafara dʔiike kulla n naas zuruk ko humur kula kullu biju, mine kabiirku intu arab arab, mine kabiirku, da kabiirna, agoodu be l aafe, agoodu be l aafye, agoodu be l aafye, (38:30) kullu naas waahidiin al kubaar kubaar doola bulummu fooga bubgo humma kula naas raabye bas, suldʔaan bas, ana kula nišəri ley jawaak kabiir, haw nišiil kaare hana duwaas da dada nimši ma raabye, bimši le balad di bitumm fiya, sana waahid, al xabar kulla bismaó, min jaay da ween yaa kiikwa, yaa l kayyal, kullu bismao be raabye ja, gaad ke sawwa ʔamalata dadda, bimši le duwaas, bimši le hille l kabiire hille waade buguul lea ngurno, kula maša nazal fiiha, (39:03) kula tamma fiiha gariib sana, ke bimši binzil ya giddaam, tamma sitte šahar ke amta maša l kiikwa, be čaari, allammo, addaawaso, akal čaari, ja raad, mən ke, bərkab, binzil, bərkab binzil, ja le diikwa, al balad fi diikwa, gaʔad, mafi suldʔaan ille hu bas, an našaara sumʔo beyya, yaa jo le raabye, fi diikwa fi gafá, sabʔa sana, sabʔa šahar, našaara jo, sabʔa yoom, an našaara induəm bunduk, induhum naar, bəšubbu fiya, be raabye buduusu bəduusu bəduusu, ya dada katalo raabye fi kusəri, (39:52)

<I> fi kusəri

<AG> fi kusəri, fa našaari abyad katal raabye, hiya¹³ sataró fi l bahar da bas, dahada, kalaam hana raabye da intaha fi bakaan da bas, amma raabye le arab zeen ma fasil (40:07)

<I> ?

<AG> al arab gaadiin bas

<ML> nasaara jo, jaman jo šaalo, min dikwa qaadi čatta jaman, kuseri haw diikwa čatta jaman, jaman gaʔado fi l bakaan da, yo hedkota hanaahum da gaʔad fi, fi kusəri, haw waahid bənaaduua musa nabuul kula ja le diikwa, yo ač čaad, fəransa geedo fi čaad, ingliis gaado fi najiirye, yawaraši najiirya, ingliis haw be faransa lammo qašimhum foog jaman daawaso jaman salloohum, yam salloohum, ingliis gaado, taalo nilgassam al, al arđiyye, (40:53) mən be gambaru haw le kusəri ibga faransa, haw mən kusəri, min gambaru haw le dikwa, ibga ixudʔú foog najiirya, ilimmu foog dai¹⁴ foog najiirya, fiya hu da nasaari, binaadú kaptən simi, kaptan simi daji gaal lamma n naas gaado as suldʔaan at tawwa da kan be ʔyaala ijiibuuəm (41:18), gaal be ʔyaala, mašo le naadim waahid binaadú sandawa wal ndarama, sandawa wal ndarama jo

¹² < hađar „be present“; hađir „one present at, witness“.

¹³ Probably discourse marker hiya, see IM50 n. 2. The current speaker is the father of the interviewee in IM50.

¹⁴ = daji, a Kanuri loan.

xad'd'ó suld'aan fi dikwa, gade tēraab yerwa, gade garbaay, suld'aan garbaay jo xad'd'ó fi, kabbaró fi yerwa, sald'ana bugo tineen, amma čatta ųyaal as suld'aan al gabalaani hine kikuwa, ha fiya hu da da ga?ado, daaji nasaari, al hukum, gaal lamma nařaara lamma as sald'ana gaal al hukum da, aniina beeku nilgisim ha naxadim fiya jami, misil aniina gomnati haw intu tugoodu ųeen ke bas, (41:53) al kalaam kan minnuku intu gamma binři leena aniina, a kan intu kataltú kulla kan xalaas, daaji fi bakaan da, rezident, dio, nasaara humma itineen, min hineen da, yaa gambaru kulla, aniina, yerwa bitiřiifa, nařaari waahid binaaduu mista buja gaa?id fi diikwa, hu kula gaa?id dio, edio kabiir, haw doola nařaara tineen haw doolaaka, d'aaka kan čatta daaji fēraansa řaalta, jaman baggat, ma sawwo harb a, fihimta, jaman baggo, yam baggo da mařo gade da, yaa dualaa, kula jaman, tabo jaman da fi kusari, (42:34) haw jaman fi bongar, a fi duala, fi garwa, fi marwa čatta jaman, daaji jaman lamlamo kaare rowwaho le daarhum, daaji l ardiye di, řiggaha mařo garwa bēga fēraansa, madaaga, bigat ingliis, najeerya, diikwa, bēgat najeerya, daaji bugo nasaara itineen bas, (42:59)

<I> suřaali, baad waqt ar raabe borno ma gaalo, intu al arab intu saa?ado saa?attu raabe, yaani dugut aniina zaalaaniin minku (43:15)

<ML> yaa l yoom fi, yaa l yoom zařalaaniin, yaa l yoom zařalaaniin, ma budowwruuna aniina, yaa l yoom, fi zamaar raabye l arabi murr leyya bukuřbu wol borno bimři bibii?ú al arab kullu tallafu, tallafu humma kula, bukuřbu ųyaal bornu bubuuřuuhum, haw fi ya hu da yaa lyoom kula baqaada fi, walá biriiduuna walá niriithum haw naas gaadiin fi daarna